

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	זיהוי סוג של התנהגות פוגענית
7.....	תכליתיות
8.....	בחינת חלופות הפללה
12.....	הערכת הפגיעה של פתרונות
13.....	סיכום
14.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

במסגרת העבודה אבקש לבחון את ההצדקה לקיומו של איסור פלילי על פי החוק בקשר לספסרות בכרטיסים לאירועים. בספרות המשפטית, מוכר הדיון בקשר להצדקות לקיומו של איסור פלילי, ומספר מלומדים ביקשו לנסח, כל אחד בדרכו, מודל של "שרשרת הפללה" ורשימת מבחנים אשר בהתקיימם ניתן יהיה להצדיק קיומה של עבירה פלילית בגין מעשה מסוים או התנהגות מסוימת.

שרשרת ההפללה שתיבחן בעבודה היא זו שהוצעה בספרו של דר' הרדוף¹. לשיטתו של הרדוף שרשרת ההפללה כוללת ארבעה מבחנים עיקריים: א. זיהוי סוג של התנהגות פוגענית. ב. תכליתיות. ג. בחינת חלופות הפללה. ד. הערכת הפגיעה של פתרונות. כל אחד מהמבחנים הללו מורכב ממספר מבחני-משנה, ואבחן את יישומם אחד לאחד בקשר לספסרות בכרטיסים.

הטענה העיקרית שתלווה את העבודה לכל אורכה היא כי יש להבחין בין ספסרות מאורגנת ושיטתית, כזו המבוצעת על ידי ספסרים הפועלים בשיתוף פעולה עם גורמים אחרים באופן קבוע ולמטרות רווח, לבין ספסרות חד-פעמית של אדם שרכש כרטיס ואיננו יכול להגיע לאירוע עבורו נרכש הכרטיס והוא מבקש למכור את הכרטיס על מנת שלא להפסיד את כספו. מוכר חד-פעמי זה יכול אף הוא להיחשב כספסר במידה והמחיר שבו הוא מוכר את הכרטיס עולה על המחיר שבו קנה את הכרטיס מלכתחילה. ההבחנה בין סוגי הספסרים הללו תבוא לידי ביטוי כמעט בכל אחד מהמבחנים עליהם אעמוד להלן. מסקנתי היא כי לאור המבחן הראשון, הבוחן את ההתנהגות הפוגענית, ולאור המבחן הרביעי, הבוחן את ה"עלות מול תועלת" בקיומו של איסור פלילי, ניתן להצדיק קיומה של עבירה פלילית בגין הספסרות המאורגנת אך לא לגבי הספסרות החד-פעמית. אך המבחן השני, הבוחן את התכליתיות, והמבחן השלישי, הבוחן את קיומה של חלופה לדין הפלילי, אינם מתקיימים לגבי הספסרות המאורגנת. אבקש להציע חלופת הפללה שיכולה להיות אפקטיבית יותר מהדין הפלילי ושיכולה לבוא לידי ביטוי דווקא בספסרות המאורגנת ולא בספסרות החד-פעמית.

¹ אסף הרדוף, הפשע המקוון, (2010). בעמ' 102-31.

זיהוי סוג של התנהגות פוגענית

על פי שרשרת ההפלה המציע דר' הרדוף, השלב הראשון בשרשרת ההפלה הוא זיהוי סוג של התנהגות פוגענית². לעמדתו של דר' הרדוף, כנקודת מוצא לזיהוי ההתנהגות הפוגענית ניתן לעשות שימוש בעיקרון הנזק ועיקרון ההגנה על ערכים³ המוכרים בספרות העוסקת בהצדקות להפלה⁴, אם כי דר' אסף הרדוף סבור כי אין בעקרונות אלה כדי למצות את כל קשת המקרים בהם ניתן לזהות התנהגות פוגענית, ולעיתים לא די באחד מהעקרונות הללו לבדו כדי להצדיק את ההפלה, ומה גם שעצם הגדרת המונחים "נזק" או "ערכים" בהקשר זה איננה פשוטה, והיא הגדרה ערכית התלויה במשתנים רבים⁵. מכל מקום, מאחר ולעמדתו של הרדוף עקרונות אלה יכולים לשמש כנקודת מוצא לזיהוי ההתנהגות הפוגענית אף אני אעשה שימוש בעקרונות אלה על מנת לבחון את הספרות בכרטיסים היא אכן התנהגות פוגענית. המבחן הראשון שנועד לזהות את ההתנהגות הפוגענית כולל בתוכו שלושה משתנים: א. מצב הנזק. ב. סוג ההתנהגות. ג. סיבתיות. אבחון כל אחד מהמשתנים הללו בקשר לתופעת הספרות בכרטיסים:

מצב הנזק – ההגדרת המונח "נזק" איננה פשוטה והיא שאלה ערכית תלויה נסיבות. עם זאת, הרדוף סבור כי המונח "נזק" בהקשר זה מתייחס למצב תוצאתי. כלומר, כאשר עוסקים ב"נזק" אין אנו עוסקים במצב התנהגותי כלשהו אלא בחלק התוצאתי של גרימת הנזק. נראה לי כי בכל הנוגע לתופעת הספרות בכרטיסים ניתן לומר בקלות כי התופעה גורמת למצב של נזק במבחן התוצאתי, שכן התופעה עלולה להביא לעלייה במחירי הכרטיסים עבור אירועים שלגביהם מתקיימת ספרות, ובכך לפגוע באינטרס של כלל ציבור רוכשי הכרטיסים. ברור כי כאשר ספסר רוכש כמות גדולה של כרטיסים מראש, ולרוב במחירים מוזלים⁶, על מנת למכור אותם בסמוך למועד האירוע במחירים גבוהים יותר באופן משמעותי, הדבר מביא לצמצום מלאי הכרטיסים שיש בידי מארגני האירוע או בידי מוכרי הכרטיסים הרשמיים, וצמצום זה מביא לכך שגם המוכרים הפורמאליים מעלים את מחירי הכרטיסים לאור הביקוש הגובר.

עם זאת, נראה לי כי בהקשר זה יש להבחין בין סוגים שונים של ספרות בכרטיסים. לטעמי יש להבחין בין ספרות המבוצעת באופן מאורגן ושיטתי על ידי ספסרים שפעילותם היא במסגרת ארגונים הפועלים למטרת רווח והספרות היא חלק מהכנסותיהם הקבועות. פעולותיהם של ספסרים אלה אינם מצטמצמים רק לאירוע מסוים או למכירה אחת, ולרוב הם פועלים באופן קבוע בספרות עבור אירועים שונים ולאורך זמן. הם לרוב מנוסים ויודעים היטב מתי הוא הזמן הטוב ביותר לרכוש את הכרטיסים מהמוכרים הפורמאליים; הם יודעים לזהות מהו הביקוש שיש לכרטיסים שבידיהם ומהו המחיר שהם

² שם, בעמ' 49.
³ להרחבה על עיקרון ההגנה על ערכים ראה: מרדכי קרמניצר, "עיקרי מבנה וארגון של העבירות הספציפיות", פרק ו (חיבור לשם קבלת תואר דוקטור למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים, 1980).
⁴ אצל הרדוף, לעיל ה"ש 1, בעמ' 49.
⁵ שם, בעמ' 52.
⁶ ראה: ת"צ (ת"א) 1437/08 שירלי בן פורת נ' לאן משרד כרטיסים בע"מ, (פורסם בנבו, 14.12.09), שם קבע בית המשפט המחוזי בת"א כי למוכרי הכרטיסים הפורמאליים הנהנים מבלעדיות בתחום מכירת הכרטיסים אסור לנצל מעמד זה על מנת להכתיב תנאי רכישה שעלולים לקפח רוכשים. משכך, נראה גם כי המוכרים הפורמאליים אינם יכולים להתמודד עם הספרות באמצעות קביעת מחירים גבוהים יותר לרוכשים המזוהים או הנחשדים כספסרים. אבל זה נכתב בקשר לתובענה ייצוגית וממש לא בתחום הפלילי